

Únětická spoločnosť a vplyvy prostredia

Natália Kosmelová, 428255

Úvod

Od 2200-1600 pr. n. l. boli rozsiahle oblasti centrálnej Európy charakterizované spoločnosťami, ktoré prešli sociálne rozdielnym procesom založeným na poľnohospodárskej produkcii a intenzifikácii železnej produkcie. Niektoré **vzájomné vzťahy sú pozorovateľné medzi praktikami pochovávania a zásobovania** rozličných centrálne európskych regionálnych skupín. Takéto prepojenie je vidieť v severnej, východnej a strednej Európe naprieč únětickými spoločnosťami, na základe podobnosti v ich sociálnych praktikách.

Počas 17. storočia pr. n. l. únětické spoločnosti prišli k mŕtvemu bodu, a to hlavne vo východnej časti osídlenia. Medzera približne 100-150 rokov sa stáva pomerne viditeľnou. Iba malé množstvo materiálnych pozostatkov je zaznamenaných v archeologických depotoch.

Môže byť takýto kolaps v rozvoji spoločnosti vysvetlený externými faktormi ako je napríklad: klimatická zmena, alebo radšej internými sociálnymi faktormi?

Zdroje výskumu

- nutné archeologické súbory v ktorých by bolo možné porovnať sociálny rozvoj s ekologickými a klimatickými zmenami

- toto zhromažďovanie je možné pre vodou nasiaknuté sídla. Tieto sídla majú na jednej strane presné datovanie kultúrnych pozostatkov a na druhej strane vykazujú spojenie medzi lokálnymi a regionálnymi environmentálnymi údajmi.

-podľa súčasného stavu výskumu, **opevnená usadlosť Bruszczewo**, v rámci regiónu únětickej kultúry vo Veľkopolsku, je vhodná **pre detailnejší výskum**, pretože zahŕňa niekoľké fázy rozvoja na východnom okraji fenoménu únětickej kultúry.

Výsledky

Osada **Bruszczewo** bola postavená okolo roku **2050 pr. n. l.** ako **opevnené sídlisko**, za účelom produkcie kovov. Ostala **osídlená okolo 400 rokov**. **Materiálne pozostatky** boli čiastočne **konzervované** v minerálnej pôde a čiastočne v podmáčaných podmienkach. Nasledujúce fázy vývoja identifikovali Müller a Kneisel 2010 :

Bruszczewo 1 (2200–1950 B. C.): Osada bola založená na vyvýšenom mieste, na ktorom môžeme predpokladať na základe analýz kovov **lokálnu kováčsku dielňu**. **Päť až desať domov** patrilo s určitosťou do tejto osady. Ekonomika bola založená na pestovaní **obilia, na zbieraní ovocia, na chove dobytky**, bez vytvárania pastvín, dopĺňajúcich zelených plôch a záhrad, určených ku pestovaniu.

Bruszczewo 2 (1950–1790 B. C.): **klasická únětická keramika začala prevládať okolo roku 1950 pr. n. l.** Keramika je poznateľná typickou formou hrnčiekov. Ekologické hodnoty a vzrastajúce množstvo materiálnych pozostatkov nám poukazujú na **pretrvávajúci rast aktivít osídľovania**, v spojení s významným otváraním krajiny.

Bruszczewo 3 (1790–1750 B. C.): Vzhľadom k **rastu počtu obyvateľov**, sa rozširuje aj obývaný priestor smerom na východ, v rámci jednej generácie s opevneným územím, hlbokým 4 metre na pôvodných brehoch jazera Samica. Tu postavené domy, boli postavené na otvorených priestranstvách na severo-východe a boli k vhodným pre ďalšie aktivity. Toto rozširovanie môže byť prepojené so **špecializáciou na rôzne zóny aktivít**, napríklad: náznaky zvýšeného hromadenia zásob v centrálnej oblasti osady.

Produkcia kovov a ďalších surovín značne narástla. Medzi jednotlivými domami je vidieť **rozdielnosť bohatstva**. Nová východná fortifikácia je napojená na vstup, zo severo-východnej strany, kde bol zjavný presun dobytká.

Bruszczewo 4 (1750–1650 B. C.): **V priebehu 18. a na začiatku 17. storočia** pr. n. l. boli evidentne vidieť **problémy v sídelnej organizácii**. Napríklad, **klesla produkcia keramického tovaru**, tak isto, ako **aj kovového**. Mimo toho, nám ubúdajú aj ukazovatele z otvorenej krajiny. Tieto zmeny môžu byť predpokladané pre celý región Kościan. Takéto zníženie produkcie môže byť taktiež odrazom **menšej populácie**. Bez ohľadu na to, môže byť neoslabená ochota k inováciám, ako napríklad, navrhovanie rôznych dekoračných keramických vzorov.

Bruszczewo 5 (1650–1600 B. C.): **Osada bola opustená. Preliatie jazera** zaplavilo východné nížiny. Obyvatelia Bruszczewa šíрили rôzne inovácie naprieč celým západným Poľskom, a boli taktiež zapojení do rôznych **inovačných procesov**, mimo iného aj celej únetickej kultúry:

1. Štruktúra opevnenia s **nesmierne veľkými príkopmi**, znázorňovala inováciu severných stredoeurópskych **obranných systémov**, ktoré sú v tejto podobe známe len z karpatskej kotliny.
2. **Produkcija kovu** sama o sebe a najmä v stáročiach trvajúcej spoluúčasti na medziregionálnej výmene hutníckych surovín a poznatkov **svedčia o progresívnej roli**, ktorú zastávali výrobcovia z Bruszczewa v distribúcii technológie cínového bronzu v skoršej dobe bronzovej v západnom Poľsku.
3. **Objavenie novej odlievacej techniky** bronzu sa muselo odohrať v oblasti Kościan, pravdepodobne v osade Bruszczewo. Vhodne vyrobené očko z domu číslo 4, zastupuje najstarší príklad predmetu, vyrobeného touto technikou liatia spolu s dýkami typu Malchiner, ktoré boli distribuované hlavne do západného Poľska. Avšak táto technika najskôr prevládala v strednej dobe bronzovej.
4. Drevené pozostatky z konštrukcie domu, ako napríklad: drevený klinec, môže poukazovať na **nezávislý technický rozvoj**. Ich chronologický význam nemôže byť momentálne testovaný, kvôli absencii ďalších podmáčaných sídlisk.

-Odkazuje nás to na rozdiely v tri argumenty :

1. Pokiaľ ide o **produkciju obilia** a jeho spracovania, predpokladáme, že sa konali **decentralizovaným spôsobom**, ktorý môžeme sledovať na rozdielnych procesoch výroby pre jemnozrnnú a mnohozrnnú pšenicu a **výskyt mlecích kameňov** v rozdielnych oblastiach osídlenia. Bolo dokázané, že **na inom mieste bola produkcia obilnín**, vypočítaná podľa počtu mlynských kameňov, zreteľne **vyššia ako množstvo obilia potrebné pre obživu všetkých domácností**
2. **Rozdelenie práce medzi domácnosťami** môžeme dokladovať na rôznych obchodoch, napríklad, pri spracovaní kostí. Tak, môžu byť podstatné rozdiely vidieť v susedných domoch. Distribúcia nálezov, so zreteľom na tkáčstvo a tesárstvo môže byť interpretovaná ako **typ špecializácie** v rôznych domácnostiach.
3. **Centralizovaná produkcia kovu** môže byť predpokladaná pre severnú oblasť členeného priestoru. Je zaznamenaná priestorová distribúcia kovových produkcií, distribúcií a konzumácií, ktorá jednoznačne vyzdvihuje **sociálnu stratifikáciu**. Pre príklad sú spomenuté predmetov, kde sa nachádzali iba dýky vo vyvýšených osadách, zatiaľ čo ostatné predmety mohli byť spojené s celou oblasťou osídlenia. Komplexný systém sociálnych praktík

V súhrne sme spozorovali komplex sociálnych a ekonomických interakcií, ktoré sa odrážajú v sociálnom modeli organizácie osídlenia priestoru. Keď v staršej dobe bronzovej človek vstúpil do **vnútorných priestorov opevnenej osady hlavným** vchodom na severozápade cesta ho viedla k:

sociálnej sfére 1, s najväčšou **hustotou privilegovaných činností a aktivít**, súvisiacich so sociálnym postavením a bohatstvom zúčastnených domácností. Vpravo prebiehala **produkcia kovov**, obsahujúca bohaté depoty a naľavo hlavné **spracovanie obilia** a asi aj uskladňovanie.

sféra 2 = distribúcia dýk ako cenného kovového materiálu naznačuje že aj tu si užívali istých privilégií v porovnaní s topograficky nižšou vrstvou, nazývanou:

sféra 3 = Tu vidíme domácnosti, ktoré sa podieľali na spoločnej obžive na nižšej úrovni, ale mali **obtiažnejšie získať kvalitnejší kovové nástroje**. (na príklade chudobného hrobu mladého muža, ktorý niesol známky tvrdej práce a podvýživy, čo sa vyzorovalo na základe rozboru kostry).

Kolaps

Model hospodárskeho, sociálneho a politického systému tu predpokladá väčšiu náchylnosť k problémom, než tomu bolo u menej štruktúrovanej, samostatnej jednotky. Predpokladáme, že zhruba polovica obyvateľov Kościan, cca. 100-150 ľudí, žilo pohromade v Bruszczewu. Celkovo **nízka hustota obyvateľstva**, 1 os/km, potvrdzuje **vzájomnú závislosť**, ktorá panovala. Aj najmenšie pochybenie mohlo mať fatálne následky. Ako už bolo povedané, môžeme v skutočnosti pozorovať značne sídelné problémy zapríčinené zlým ekonomickým vedením. :

- Archeobotanické a palynologické výsledky, potvrdzujú **nekontrolované posuny dobytka a jeho vzrastajúci úbytok**. **Znečistenie vôd Samica** nám dokladá analýza koncentrácie modro-zelených rias.

-Dendrologické závery dokazujú **úbytok stavebného dreva**, najskôr v dôsledku rozšírenia populácie v predchádzajúcich dekádach a zlou správou lesov.

Po roku 1790 pr. n. l. dochádza ku **konfliktom v spoločnosti**, ktorá sa dala obtiažne kontrolovať, čo sa aj dalo predpokladať na základe spoločenských rozdielov topografického spoločenského osídlenia.

Zvýšenie ekonomických problémov spojených s rastúcimi sociálnymi problémami, mohlo mať za následok kolaps osídlenia v Bruszczewu v staršej dobe bronzovej a tiež možno aj v regióne Koscian v dobe únětickej kultúry.

Zhodnotenie: klíma a kultúra

Z rôznych klimatických javov, ktoré zmenil H. Scholz je zrejme že **vulkanická činnosť** spôsobila **pokles teploty zhruba v roku 1650 pr.n.l.**

- zmeny ktoré sa konali v Bruszczewu, nastali tiež inde v Europe a na Blízkom východe. Koniec koncov zdá sa, že **zle riadená ekonomika v súvislosti s populačným nárastom a následnou sociálnou nerovnosťou, zapríčinili opustenie od tohto sociálneho systému a tiež krajiny.**

Dokonca aj v prípade, že súčasná 2 až 3 generácie trvajúca klimatická zmena mala za následok "negatívny vývoj", **konečný kolaps môže byť v prvom rade spojený s vnútornými problémami** týkajúcimi sa dodávkami dreva, nekoordinovaného presunu dobytka, spôsobeného zhoršenými podmienkami životného prostredia.

Zhrnutie

Detailná výskumná štúdia o situácii vo východnej oblasti únětickej kultúry, vysvetlila že **kolaps** bol vzhľadom k neustálemu vývoju sociálnej topografie súbežne s vnútornými **sociálnymi zmenami a vlastnými ekonomickými problémami, nevyhnutelný**. Súčasný výskyt takéhoto fenoménu na rozdielnych lokalitách únětickej kultúry nabáda k položeniu otázky, o miere sociálnych procesov v spoločnosti: Sú podobné problémy alebo riešenia zrovnateľné za rovnakých podmienok? Môžeme aspoň predpokladať, že klíma tu hrala podradnú rolu.

Použitá literatúra

J. Müller (2013) 1600 B.C. - Social topographies and the development of Early Bronze Age societies in Central Europe. In: H. Meller/F. Bertemes/H. R. Bork/R. Risch (eds.), 1600 - Kultureller Wandel im Schatten des Thera-Ausbruchs? (Halle 2013) 527-37.